

A Gazdasági Versenyhivatal versenykultúra fejlesztése érdekében végzett tevékenysége

Az alábbiakban bemutatásra kerül, hogy miben is áll a GVH alaptevékenységének harmadik pillére, a versenykultúra fejlesztése.

A versenykultúra fogalma egyaránt magában foglalja a versennyel, versenypolitikával és versenyjoggal kapcsolatos általános tájékozottságot, a versenyhez való általános viszonyulást, valamint a verseny közgazdasági és jogi kérdéseivel foglalkozó szakmai közéletet.

A versennyel, versenypolitikával és versenyjoggal kapcsolatos általános tájékozottsághoz nemcsak a versennyel kapcsolatos alapvető összefüggések ismerete és a verseny pozitív hatásainak felismerése (például, hogy a verseny általában alacsonyabb árat, jobb minőséget és nagyobb választékot, nem pedig magasabb árakat, rosszabb minőséget és szűkebb választékot eredményez), hanem a versenyszabályozás és a versenyhatóság funkcióinak lényegi ismerete és megértése (például az, hogy a versenyhatóság a versenyt hivatott védeni, nem pedig az a feladata, hogy a külföldi cégek által támasztott „túlzott versenytől” megvédje a hazai vállalatokat) is hozzátartozik.

A versenyhez való általános viszonyulás azt tükrözi, hogy a társadalom, illetve annak egyes csoportjai (így a vállalatok, a közigazgatásban dolgozók, a politikai döntéshozók, a lakosság, illetve a média) mennyire fogadják el a versenyt, mint a piacgazdaság alapvető intézményét, mennyire társítanak hozzá pozitív asszociációkat, várakozásokat. Ez természetesen összefügg a verseny alapvető összefüggéseinek ismeretével, mivel ha ezek az ismeretek tévesek, akkor a versenyről torz kép alakulhat ki (például, hogy a verseny a versenyképesség csökkenéséhez és a munkahelyek elvesztéséhez vezet), ami a verseny elutasítását is jelentheti.

A versenypolitikával foglalkozó tudományos élet a versenypolitikai kérdésekkel foglalkozó kutatókban és oktatókban, egyetemi tanszékekben, tantár-

gyakban, kutatási programokban, intézményekben, folyóiratokban illetve folyóiratcikkekben, könyvekben, szakmai rendezvényekben stb. testesül meg, mind jogi, mind pedig közgazdasági téren. A tudományos közeg a versenypolitikai kérdések napirenden tartásával hozzájárul a különböző problémák kreatív megközelítéséhez és az adandó válaszok kialakításához, de a versenypolitikai kérdésekkel kapcsolatos általános tájékozottság javításához is.

Tágabb értelemben a versenykultúra alatt a „versenyzés kultúráját” is értjük. Analógiával élve, ez egyfajta sportszerű viselkedést jelent a piacon, azonban – mivel a versenypolitika a hosszú távú fogyasztói jólétet tartja szem előtt – a „versenyzés kultúrája” semmiképpen sem a „barátságos”, a kevésbé intenzív versenyre való hajlandóságot takarja (amelyben nem sérülnek a versenyben résztvevők érdekei), hanem a kemény, adott esetben agresszív, a versenyszabályokat ugyanakkor tiszteletben tartó versenyt jelenti, amely idegenkedik a versenytársakkal történő összebeszéléstől. A „tisztességes” verseny ettől eltérő felfogása valójában a versenykultúra hiányára vall, és kifejezetten versenykorlátozáshoz vezethet (például egyes szakmai szervezetek esetében, amelyek hajlamosak, a „tisztességes” verseny érdekeire hivatkozva, etikai szabályok

bevezetésével ösztönözni, sőt gyakran kötelezni tagjaikat a versenytől való tartózkodásra).

A GVH saját tevékenységében, a rendelkezésére álló eszközökkel, mindig is igyekezett kivenni a maga részét a versenykultúra fejlesztésével kapcsolatos teendőkből. Tette – és teszi – ezt elsősorban tájékoztatási, illetve PR tevékenységével, amelynek a verseny előnyeivel, a versenyjog mibenlétével és rendelkezéseivel kapcsolatos tájékoztatás éppúgy a részét képezi, mint a hivatal általános tevékenységének és feladatainak, vagy konkrét döntéseinek és eredményeinek bemutatása ismertető füzetek, szórólapok és más kiadványok, továbbá sajtóközlemények és sajtókonferenciák segítségével, valamint az ügyfélszolgálat révén, de ide tartozika GVH munkatársainak különféle szakmai rendezvényeken történő részvétele és előadásai is. Ugyancsak ebbe a körbe tartozik, hogy a GVH nyilvánosan elérhetővé teszi döntéseit, nagyobb lélegzetű versenypártolási anyagait, törekszik a jogalkalmazási munkája során általánosítható tapasztalatok vagy megközelítések megfogalmazására – szintén nyilvános – közlemények, illetve a GVH Versenytanácsának joggyakorlatában kikristályosodott elvi jellegű megállapítások közzétételére

elvi állásfoglalások formájában. Azzal, hogy a hivatal lehetőség szerint bevonja a munkájába a versenypolitikával foglalkozó szakmai közélet szereplőit, nemcsak inspirálja a tudományos kutatásokat, hanem keresletet is támaszt irántuk. Másfelől természetesen azt is látni kell, hogy a versenykultúra állapotának javítása a GVH-nak is érdeke, mivel az segíti a versenyt, a versenypolitika és a versenyjog érvényesülését, s ezáltal a hivatal munkáját (azaz visszahat a hivatal versenyfelügyeleti és versenypártolási munkájára is).

A GVH-nak a versenykultúra fejlesztése érdekében végzett tevékenysége az elmúlt öt évben vált egyre tudatosabbá és célirányosabbá. Ezt kívánta elősegíteni az a felmérés-sorozat is, amelyet 2002-től kezdődően három éven keresztül folytatott a hivatal megbízásából a TÁRKI Társadalomkutató Zrt.¹ A felmérések célja az volt, hogy a GVH empirikusan is megalapozott képet nyerjen a magyarországi versenykultúra állapotáról, hogy egyrészt azt a tevékenysége, illetve különböző döntései során figyelembe vehesse, másrészt azonosítsa a versenykultúra fejlesztése érdekében szükséges teendőket. A kutatás alapvetően a versenyszabályok és a GVH ismertségének, ezek megítélésének, valamint a versenyjogi ismeretek pontosságának, mélységének felmérésére összpontosított. A lakosság, a vállalkozások, a jogásztársadalom (ügyvédek, vállalati jogászok, államigazgatásban dolgozó jogászok), valamint a gazdasági

újságírók körében elvégzett, évente ismétlődő felmérések egyértelműen rámutattak, hogy még sok tennivaló akad a versenykultúra fejlesztése terén, s ebben a GVH-nak – versenyjogi-versenypolitikai „tudásközpontként” – katalizátor szerepet kell betöltenie. A hivatal a versenykultúra állapotának és a fejlődési irányoknak a folyamatos nyomon követése, valamint az aktuálisan jelentkező problémák feltérképezése érdekében – saját ezirányú tevékenységének egyfajta mércéjeként is – a jövőben sem hagy fel ezekkel a kutatásokkal, szem előtt tartva azonban azt is, hogy érzékelhető változás csak hosszabb távon jelentkezik, s mutatható ki felmérés szintjén.

2005 novembere óta a versenytörvény² is nevesíti a hivatalnak, illetve a hivatal elnökének a versenykultúra fejlesztéséért való felelősségét, s vázolja annak tartalmát is. A törvény a versenykultúra fejlesztése alatt a GVH számára feladatként elsősorban a verseny társadalmi elfogadottsága érdekében a versenypolitikai ismeretek terjesztését (így a versenyből fakadó előnyökkel kapcsolatos felvilágosító munkát, továbbá a jogkövető magatartás, illetve a versenybarát szabályozási környezet kialakításának elősegítése érdekében végzett tájékoztatást), valamint a verseny közgazdasági és jogi kérdéseivel foglalkozó szakmai közélet fejlődéséhez való hozzájárulást határozza meg. Ugyanakkor a törvénymódosítás a GVH-nak a

versenykultúra terjesztésében való fokozottabb szerepvállalásának anyagi feltételeit is megteremtette, ennek révén lehetővé vált, hogy a hivatal e körben tett erőfeszítései szélesebb célközönséget érjenek el, másfelől pedig saját ezirányú tevékenysége mellett a versenykultúra fejlesztésében és terjesztésében részt vevő más szervezetek munkájához is támogatást nyújtson. A hivatal másik két alapfeladatával, a versenyfelügyeleti eljárások lefolytatásával és a versenypártolási tevékenységgel ellentétben ugyanis, amelyekben a GVH-nak vezető vagy egyenesen kizárólagos szerepe van, a versenykultúra fejlesztésében a GVH – mint minden versenyhatóság – szerepe lényegesen korlátozottabb. A fejlett versenykultúra kialakítása és fenntartása számos személyen, szervezeten múlik a tudományos-oktatási élet résztvevőitől a civil szférán és az érintett gazdasági szereplőkön át a politikai döntéshozókig, de természetesen nem nélkülözi a GVH közreműködését sem. E közreműködés mértéke, illetve jellege a versenykultúra fejlődésével és a versenykultúra terjesztésében érintett szervezetek számának, valamint szerepének növekedésével szükségszerűen csökken majd, azonban a versenykultúra fejlettségének jelenlegi szintjén még meghatározó jelentőséggel bír.

A versenykultúra fejlesztésében a GVH-ra háruló feladatok házon belüli koordinálása, illetve végrehajtása érdekében 2005-ben a hivatal elnöke a Főtitkárságon belül önálló szervezeti egységet hozott létre Versenykultúra Központ (VKK, központ) néven, amelynek vezetésével a főtitkárt bízta meg. A VKK a hivatalon belül elkülönült költségvetéssel rendelkezik, amelyet csak a fent említett törvényi célkitűzések teljesítésére, célhoz kötötten használhat fel.

A VKK feladatait éves munkaterv határozza meg, amely a GVH szakmai háttérére építő, a versenykultúra fejlesztésének célját szolgáló tevékenységek mellett azokat a programokat is tartalmazza, amelyek megvalósításában a GVH más szervezetek munkájára számít, s ehhez – a rendelkezésre álló pénzüsszegekből – pénzügyi, illetve szükség szerint szakmai támogatást is nyújt. A szükségesnek vélt feladatok definiálásához a GVH versenyfelügyeleti és

² A tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról szóló 1996. évi LVII. törvény 36. § (1) bekezdés f) pontja, amelyet 2005. november 1-jei hatállyal a 2005. évi LXVIII. törvény iktatott be.

¹ A felmérések anyagai (az összefoglalókat, a részletes kutatási jelentéseket és a módszertani leírást is ideértve) olvashatók a honlapon az Elemzések menüpontban.

versenypártolási munkája során felgyűlt tapasztalatok mellett a fent említett, a versenykultúra állapotáról készült felmérések adnak támpontot. A hivatal által a VKK részéről teljesítendő feladatok mellett tehát a célkitűzések elérésében legalább ilyen jelentőséggel bírnak azok a programok, amelyekkel a VKK – saját szerepéhez képest – minél több külsős szervezetnek a versenykultúra fejlesztésébe és terjesztésébe való bekapcsolódását kívánja előtérbe állítani, előmozdítva a versenykultúra fejlesztése iránti elkötelezettség társadalmi beágyazottságát, illetve a versenykultúra fejlesztésének – versenyhatóságon kívüli – bázisainak kiépítését, illetve megerősítését.

A 2006/2007. évre szóló munkaterv tervezetét a VKK 2006 májusában nyilvános vitára bocsátotta, lehetőséget adva ezzel a szakmai közvéleménynek arra, hogy ötleteivel, felvetéseivel bővítse a hivatal által megfogalmazott részfeladatok halmazát. A beérkezett javaslatok, észrevételek figyelembevételével véglegesített, szeptember végén nyilvánosságra hozott munkaterv közel másfél év (2006. szeptember – 2007. december) feladatait, illetve a feladatok végrehajtásával kapcsolatos teendőket, valamint a központ általános működési elveit is felöleli. A 2006/2007. évre előirányzott feladatok között

- egy idegen nyelvű szakkönyv (Massimo Motta: Competition Policy – Theory and Practice) fordítása és megjelentetése;
- a versenyjog intézményeit általában bemutató, illetve egyes piacokra és az azokon tapasztalható jelenségekre fókuszáló ismeretterjesztő kiadványok készítése;
- szakmai rendezvények szervezése / támogatása;
- könyvtárak (szakirodalmi) fejlesztésének támogatása;
- versenyjogi, versenypolitikai, illetve piacelméleti kérdésekkel foglalkozó kutatási pályázatok meghirdetése;
- tudományos-oktatási projektek támogatása;
- a fogyasztóvédő civil szervezetekkel való együttműködés kialakítása, s munkájának támogatása; illetve
- a „verseny napja” és a „versenykultúráért díj” koncepciójának kidolgozása szerepel.

Mint az a fentiekből is kitűnik, a munkaterv – az abban szereplő különféle részfeladatokkal – széles célközönséget kíván elérni: a versenyjoggal, verseny témájú közgazdasági elemzésekkel foglalkozó felsőoktatási intézmények diákjait, oktatóit; az alap- és középfokú oktatásban résztvevő, érdeklődő tanárokat, tanulókat; elméleti szakembereket, kutatókat; a hivatal eljárásaival, versenyfelügyeleti munkájával kapcsolatba kerülő kis- és középvállalkozásokat; a fogyasztói kultúra és tájékozottság fejlesztésében jelentős szerepet betöltő civil szervezeteket; valamint a közigazgatásban dolgozó azon munkatársakat és döntéshozókat, akik munkájuk során a verseny területtel valamilyen módon kapcsolatban kerülnek, ideértve az országgyűlési képviselőket és szaknácádókat is.

A VKK alapvető működési elvei a szabályozott és átlátható működés biztosítása köré szerveződnek, amelynek fontos garanciája a nyilvánosság ereje. A VKK ezt oly módon éri el, hogy mind a munkatervet, mind a központ belső szervezetét és működését meghatározó elnöki utasításokat, mind a VKK költségvetésének terhére kifizetett támogatások főbb adatait és sorsát (a támogatott szervezet neve, a program, valamint a támogatási összeg, majd a szakmai beszámoló), mind pedig a VKK tevékenységéről szóló éves beszámolót – a honlap segítségével – nyilvánossá teszi.

A VKK a rendelkezésére álló pénzeszközök ellenőrizhető felhasználása érdekében pályázattal rendszert épített ki, amelynek keretében a megfelelő referenciákkal bíró pályázók által benyújtott, szakmailag megalapozott és reális költségtervvel rendelkező pályázati programok nyerhetnek támogatást.

Az első konkrét pályázati felhívások 2006 októberében jelentek meg a GVH honlapján, a VKK munkatervének négy pontjához kapcsolódóan. Eszerint pályázatot lehet benyújtani

- a versenykultúra fejlesztését szolgáló, versenyjogi-versenypolitikai vonatkozású kérdésekkel foglalkozó szakmai rendezvények (előadások, konferenciák, tréningprogramok, szemináriumok, szakmai fórumok stb.) szervezésének, valamint ilyen jellegű szakmai rendezvényeken való részvételnek (VKK/3/2006. sz. pályázati kiírás);

- a VKK által meghatározott versenyjogi, versenypolitikai, illetve piacelméleti tárgyú – a versenyaktuális közgazdasági és jogi kérdéseit egyaránt felölelő – kutatásoknak (VKK/4/2006. sz. pályázati kiírás);

- egyéb, a pályázó által a versenykultúra fejlesztése érdekében indokoltnak tartott versenyjogi, versenypolitikai, illetve piacelméleti tárgyú kutatásoknak (VKK/5/2006. sz. pályázati kiírás);
- fogyasztóvédelemmel, a fogyasztói kultúra fejlesztésével foglalkozó civil szervezetek munkájának, programjainak (VKK/7/2006. sz. pályázati kiírás) a támogatására.

A munkatervben megfogalmazott elvek mentén a VKK-tól kizárólag pályázati úton lehet támogatást igényelni, az egyes pályázati felhívásokhoz készített – a GVH honlapjáról letölthető – dokumentáció megfelelő kitöltésével. A beérkezett pályázatokat formai szempontból a VKK munkatársai ellenőrzik, majd a pályázat szakmai és pénzügyi bírálatát egy három főből álló bíráló bizottság végzi el. A bíráló bizottság tagjai főként a GVH vezető állású munkatársai közül kerülnek ki, de esetenként külső személy bevonására is sor kerülhet. A bíráló bizottság döntésének függvényében a VKK a nyertes pályázókkal támogatási szerződést köt, amely részletesen meghatározza a támogatás igénybevételeinek feltételeit, a megvalósítás, illetve a finanszírozás időbeli ütemezését, az ellenőrzés és elszámolás rendjét. A vissza nem térítendő támogatás folyósítása utófinanszírozás formájában, de igény esetén részletekben, a szakmai és pénzügyi beszámoló elfogadását követően történik.

A VKK kiinduló elvei között az is szerepelt, hogy a pályázók részére a támogatást társfinanszírozóként nyújtja, amelynek következtében a pályázónak meghatározott mértékű saját forrást kellett biztosítania a támogatás elnyeréséhez. Az első hónapok tapasztalatai alapján a VKK 2007. január 1-jével módosította a pályázati felhívásokat, amelynek következtében az ezt követően benyújtott pályázatok esetében igény esetén már teljes (a költségterv 100%-áig terjedő) támogatást nyújt a pályázati célkitűzéseknek megfelelő pályázati programokhoz. Az egy pályázaton elnyerhető összeg felső határa azonban – e módosítástól függetlenül – változatlan maradt. A módosítás célja az volt, hogy a saját forrás előteremtésével kapcsolatos nehézségek ne hátráltassák a pályázatok benyújtását, ugyanakkor ne ösztönözze a pályázókat a kért támogatásnak az indokoltnál magasabb összegben való megjelölésére se.

A VKK tevékenységét és az általa biztosított pályázati lehetőségeket a kezdetektől fokozott figyelem és érdeklődés kísérte. Írásban és telefonon is nagy számú megkeresés érkezett a VKK munkatársaihoz, valamint az első pályázati kiírások megjelenését követően elteltek három hónap alatt mintegy 40 pályázati anyag került benyújtásra.

2006-ban a pályázati kiírások megjelentetése és az első pályázatok elbírálása mellett több területen is fontos eredményeket ért el a VKK.

A versenyjogi, versenypolitikai, illetve piacelméleti képzést nyújtó magyarországi felsőoktatási intézmények (15 egyetem és főiskola, illetve könyvtáraik) megkeresésével a VKK – magyar és idegen nyelvű szakkönyvek, valamint folyóiratok megvásárlásának támogatásával – hozzájárult azok szakirodalmi állományának bővítéséhez, s ezzel a szakirányú felsőoktatásban folyó oktatómunkához szükséges háttéranyagok széles körű elérhetőségének biztosításához. Minden megkeresett könyvtár élt a VKK által felkínált lehetőséggel, nagyra értékelve a támogatást. A VKK hamarosan hasonló megkeresést kíván intézni a versenyjogi-versenypolitikai témákkal foglalkozó szakkollégiumok részére is.

Ugyancsak fontos, a VKK munkatervében is nevesített, célkitűzés a közigazgatásban dolgozók alaposabb megismertetése a versenypolitika szempontjaival, amely segíthet abban, hogy a jogalkotásban is közreműködő szakértők – különösen a piacnyitás alatt álló ágazatokban – a versenyszempontokat egyaránt számba vegyék és megfelelően érvényesítsék mind jogszabály-előkészítő, mind jogalkalmazó munkájuk során. Ennek részeként a VKK közigazgatási szakembereknek, köztük az Egészségügyi Minisztérium és a Magyar Energia Hivatal munkatársának, olyan külföldi szakmai rendezvényen való részvételéhez nyújtott támogatást, amely az adott szakterület (ágazat) és a versenypolitika kapcsolódásait érintette. A kiküldetés révén szerzett tapasztalatokat a szakértők útijelentés formájában teszik elérhetővé nemcsak saját kollégáik, de a GVH munkatársai és más érdeklődők számára is.

A VKK különböző kiadványok megjelentetésével a versenyjogi vonatkozású tájékozottság növelésében kíván szerepet játszani: a GVH-ról szóló tájékoztató füzet és a hatályos versenytörvény magyar és angol nyelvű szövegének kiadása mellett a VKK 2006-ban elsősorban a kartellekkel kapcsolatos anyagi és eljárási jogi kérdéseket öntötte közérthető és szemléletes tájékoztató formájába. Főként az ajánlatkérői-beszerezői oldalon eljáró közigazgatási dolgozóknak jelenthet segítséget az esetleges jogsértések felismerésében és elhárításában a közbeszerzési eljárásokban az ajánlattevők közötti összejátszás gyanút keltő jeleivel foglalkozó ismertető füzet. Noha a sajtóban egyre nagyobb visszhangot kap, ha a GVH ún. előzetes értesítés nélküli helyszíni szemlével (közkeletű nevén hajnali rajtaütéssel) indítja meg eljárását, az még az érintett vállalkozások és jogi képviselőik számára is gyakran kevésbé ismert, hogy milyen jogok illetik meg a helyszíni kutatás végrehajtása során a hivatal vizsgálóit, így az alkalmazható vizsgálati jogosítványokról szintén külön ismertető füzet tájékoztat.

Nemcsak egyszeri kiadványokkal jelentkezik ugyanakkor a VKK, de Versenytükör néven 2005 szeptemberében egy versenyjogi-versenypolitikai tárgyú időszaki lapot is indított. A ne-

gyedévente megjelenő Versenytükör szerzőinek többsége a GVH munkatársai közül kerül ki, ugyanakkor a lap a versenypolitika szélesebb értelemben vett megközelítésére törekszik, így a GVH és a bíróságok jogalkalmazási tevékenysége körébe tartozó kérdések mellett a verseny működését érintő, kapcsolódó területeket is bemutat, az adott téma szakértőinek felkérésével készült tanulmányok alapján. Minden alkalommal szerepelnek a Versenytükörben a Versenytanács, illetve a bíróság elmúlt negyedévben hozott jelentősebb döntései, a hivatal versenypártolási tevékenysége és a közösségi versenyjog legfrissebb fejleményei, valamint a GVH-val kapcsolatos hírek, illetve interjúk is. A lap természetesen beszámol a VKK és az OECD-Magyar Budapesti Versenyügyi Regionális Oktatási Központ legfrissebb eseményeiről is. A kiadványt a VKK ingyenesen juttatja el például vállalkozások, versenyjoggal foglalkozó ügyvédi irodák, a sajtó képviselői, szakmai szövetségek, önkormányzatok, közigazgatási szervek, oktatási intézmények és könyvtárak részére, de a cikkek olvashatók lesznek a VKK hamarosan induló honlapján is.

A VKK a versenykultúra fejlesztésében kiemelkedő szerepet vállaló – a versenyhivatalon kívül tevékenykedő – szakemberek munkájának elismerésére megalapította a „Versenykultúráért” díjat, amely 2006. december 1-jén első alkalommal került átadásra. A díjat Voszka Évának, a Magyar Tudományos Akadémia doktorának, a Pénzügykutató Rt. tudományos főmunkatársának Nagy Zoltán, a GVH elnöke adta át ünnepélyes keretek között. Voszka Éva nemrégiben megjelent, versennyel kapcsolatos kérdéseket boncolgató munkái kimagasló szakmai minőségről tanúskodnak és egyben a versenykultúra terjesztés ismérveinek is megfelelnek.

A versenykultúra fejlesztése körében született eredmények bemutatása és a VKK működésével kapcsolatos információk könnyebb elérhetősége érdekében a VKK a közeljövőben önálló honlappal jelentkezik. Addig is, a VKK tevékenységével vagy a pályázati kiírásokkal kapcsolatos felvilágosítás érdekében a versenykultura@gvh.hu e-mail címen lehet kapcsolatba lépni a VKK munkatársaival.